

2. *Раскачкина, Е. В.* Ценностно-смысловые компетенции личности как интегративная категория современной педагогической теории и практики / Е. В. Раскачкина // Сибирский педагогический журнал. – 2011. – №1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://cyberleninka.ru/article/n/tsennostno-smyslovye-kompe-tentsii-lichnosti-kak-integrativnaya-kategoriya-sovremennoy-pedagogicheskoy-teorii-i-praktiki>. – Дата доступа : 13.07.2019.
3. *Шадриков, В. Д.* Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход / В. Д. Шадриков // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 8. – С. 26–31.
4. *Позняк, А. В.* Активизация ценностно-смысловой деятельности старшеклассников в учебном процессе / А. В. Позняк // Вихаванне і дадатковая адукацыя. – 2012. – № 3. – С.10–16.
5. *Делор, Ж.* Образование: сокрытое сокровище / Ж. Делор // Университетская книга. – 1997. – № 4. – С. 26–36.
6. *Зимняя, И. А.* Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М. : Исслед. центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 38 с.
7. *Татур, Ю. Г.* Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста / Ю. Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. – № 3. – С. 20–26.
8. *Копец, Л. В.* Психология личности: учеб. пособие / Л. В. Копец. – 2-е изд. – М.: Издат. дом «Киево-Могилянская академия», 2008. – 458 с.
9. *Кан-Калик, В. А.* Учителю о педагогическом общении / В. А. Кан-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – 190 с.
10. *Татарова, Г. Г.* Методология анализа данных в социологии (введение): учеб. для вузов / Г. Г. Татарова. – М.: NOTA BENE, 1999. – 224 с.
11. *Камлевич, Г. А.* Проблемы преподавания РКИ иностранным магистрантам: из опыта работы / Г.А. Камлевич // Научные чтения : сб. науч. ст. – Вып. 9 : в 2 ч./ Минск : БГУ ; ИВЦ Минфина, 2015. – Ч. 1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elib.bspu.by/handle/doc/7614>. – Дата доступа: 13.07.2019.
12. *Бессонова, Л. А.* Цветофразеологизмы как средство познания национальной культуры на занятиях по РКИ / Л. А. Бессонова // Карповские научные чтения.– Вып. 10 [Ч. 1]. – С.158–162.

Ю. М. Чагайда
Брэст, БрДТУ

АСАБЛІВАСЦІ МОЎНАЙ АДУКАЦЫІ Ў ТЭХНІЧНЫМ УНІВЕРСІТЭЦЕ

Беларуская мова вывучаецца ва ўсіх установах вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь. У Брэсцкім дзяржаўным тэхнічным універсітэце дысцыпліна носіць назву «Беларуская мова. Культура маўлення». Безумоўна, абавязковая прадстаўленаць нацыянальнай мовы ў вучэбных планах

універсітэта – спосаб папулярызацыі і развіцця беларускай мовы, інструмент выхаваўчай работы. Мэта заняткаў па беларускай мове і культуры маўлення заключаецца ў фарміраванні не проста навыкаў зносін і пэўнай сістэмы моўных ведаў, але перш за ўсё – у гатоўнасці выпускнікоў функцыянаваць у якасці суб’ектаў прафесійнай супольнасці, якія выкарыстоўваюць беларускую мову атрымання дадатковых прафесійных ведаў і вырашэння прафесійных задач. Сама назва дысцыпліны як нельга лепш адлюстроўвае фарміруючае і карэктуючае ўздзеянне на актуальныя лінгвістычныя веды.

У аспекце гуманітарнай адукацыі ў БрДТУ моўная падрыхтоўка з’яўляецца адной з асноўных задач, таму што адкрывае студэнтам больш шырокія перспектывы культурнага развіцця і дапамагае стаць спецыялістамі, здольнымі без пасрэднага вырашаць свае прафесійныя праблемы на міжнародным узроўні. Менавіта таму агульнаадукацыйная дысцыпліна «Беларуская мова. Культура маўлення» іграе асаблівую ролю ў дасягненні такіх сучасных мэтаў вышэйшай інжынерна-тэхнічнай адукацыі, як гуманізацыя і гуманітарызацыя. Навучанне беларускай мове ў тэхнічным універсітэце можа быць паспяховым, калі ў яго працэсе паслядоўна ажыццяўляецца так званы арыентаваны адбор тэкставага матэрыялу, які ўлічвае прафесійную арыентацыю студэнтаў. Тым самым мы актывізуем камунікатыўна-пазнавальную дзейнасць студэнтаў, абуджаючы цікавасць да прадмета і стымулюючы іх да самастойнага пошуку новых слоў, выразаў, да выкарыстання крыніц інфармацыі. Калі вучэбнай дзейнасці адпавядаюць пазнавальныя матывы, то практычнай дзейнасці – прафесійныя. Такім чынам, «пераход ад вучэбна-пазнавальнай дзейнасці студэнта да прафесійнай дзейнасці спецыяліста шмат у чым выступае праблемай трансфармацыі пазнавальных матываў у прафесійныя» [1, с. 301]. У кантэкстным тыпе вузаўскага навучання развіццё пазнавальных і прафесійных матываў выступае цэнтральным звяном усяго працэсу развіцця асобы будучага спецыяліста.

Аналіз сістэмы моўнай адукацыі ў БрДТУ, апытанні выкладчыкаў і выпускнікоў дазваляюць зрабіць некаторыя заключэнні аб існуючых праблемах. Моўная сітуацыя ў Рэспубліцы Беларусь складаная: у нас заканадаўча замацавана двухмоўе – адначасовае выкарыстанне дзвюх моў (беларускай і рускай), якое носіць не лакальны, міжасобасны, а нацыянальны характар.

Сёння беларуская мова ўяўляе сабой высокаразвітую літаратурную мову з упарадкаванай стылістыкай, тэрміналогіяй, што дазваляе ўжываць яе ва ўсіх сферах жыцця, а кожны грамадзянін нашай краіны мае права карыстацца любой мовай у сваёй дзейнасці. Гэтым абумоўлена тое, што курс «Беларуская мова. Культура маўлення» з’яўляецца абавязковым у Брэсцкім дзяржаўным тэхнічным універсітэце.

Улічваючы відавочнае дамінаванне рускай мовы, выкладанне дадзенага курса будзецца на асвятленні спецыфічных асаблівасцей беларускай мовы ў параўнанні з рускай. Важная мэта пры гэтым заключаецца ў тым, каб не толькі нагадаць студэнтам Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі,

новая рэдакцыя якіх уведзена ў дзеянне 1 верасня 2010 г., але і дапамагчы пазбегнуць памылак, узнікаючых пад уздзеяннем моўнай інтэрферэнцыі, якая закранае ўсе моўныя ўзроўні.

Адсутнасць беларускамоўнага акружэння, шматлікія памылкі ў СМІ, у гукавой і візуальнай рэкламе робяць сітуацыю яшчэ больш сумнай, спрыяюць узнікненню так званай «трасянке». А статус беларускай мовы, безумоўна, вялікі, ён выходзіць за межы дзяржавы. Так, у сувязі з міжнароднымі патрабаваннямі, пры перадачы тэкстаў (часцей за ўсё назваў, асабістых імёнаў, найменняў геаграфічных аб'ектаў) літарамі лацінскага алфавіту, «транслітарацыя павінна праводзіцца толькі з нацыянальнай формы напісання, каб зберагчы адметныя рысы і асаблівасць культуры, у тым ліку і моўнай» [2, с. 254].

Навучанне беларускай мове і культуры маўлення ў вышэйшай навучальнай установе, у прыватнасці, тэхнічнай, сутыкаецца з праблемай матывацыі студэнтаў. На першай лекцыі выкладчыку часта задаецца пытанне: «Навошта студэнтам вывучаць беларускую мову?» Таму, каб пазбегнуць пасіўнасці навучэнцаў і стымуляваць развіццё творчага мыслення, неабходна змяняць падыход да самога выкладання моўнай дысцыпліны.

Аб неабходнасці змены традыцыйных педагогічных тэхналогій на інавацыйныя загаварылі ў другой палове XX стагоддзя. Праблемнае навучанне, суб'ектыўны падыход, шматлікія аўтарскія праграмы выкладання асобных дысцыплін – усё гэта актыўна ўжываецца ў большай ступені ў рамках сярэдняй школы. Педагогічная сістэма ўстаноў вышэйшай адукацыі ў гэтым сэнсе значна больш кансерватыўная, традыцыйная. Самі формы заняткаў (лекцыі, семінары, лабараторныя працы) практычна не змяніліся за многія гады. Менавіта таму, акцэнт павінен быць зроблены на практычным ужыванні мовы. Такім чынам, заняткі могуць і павінны будавацца на працы з тэкстам – звязным, арыгінальным. Важна, каб «вучэбны тэкст не быў штучным» [3]. Тады ў поўнай меры магчымай будзе і рэалізацыя выхаваўчай мэты заняткаў, развіццё асобы навучэнца. Практычныя заданні павінны прадугледжваюць рознапланавую працу студэнтаў з тэкстамі, у тым ліку прафесійна скіраванымі, са слоўнікамі рознага тыпу, з дадатковай літаратурай, з заданнямі на развіццё творчых здольнасцей. На занятках таксама павінны закранацца і праблемы беларуска-рускай інтэрферэнцыі, што з'яўляецца актуальным у наш час і выклікае вялікія цяжкасці пры засваенні студэнтамі беларускай лексікі і асабліва пры непасрэдным яе выкарыстанні падчас маўлення.

Змест навучання на білінгвальнай аснове адлюстроўвае яго шматфункцыянальную накіраванасць і носіць асобна арыентаваны характар. Вядучай ў працэсе навучання на білінгвальнай аснове з'яўляецца «інфармацыйная дзейнасць, якая рэалізуецца ў розных формах прадуктыўнай прадметна-камунікатыўнай дзейнасці – працы з друкаванымі матэрыяламі, у тым ліку з выкарыстаннем аўдыёвізуальных тэхнічных сродкаў, дыскусіі, рашэнні прадметна-камунікатыўных задач, а таксама рэфлексійным аналізе

вусных і пісьмовых паведамленняў навучэнцаў як адукацыйных прадуктаў» [4, с. 113]. Якасць адукацыі ў вышэйшай школе залежыць, па-першае, ад высокага прафесійнага ўзроўню прафесарска-выкладчыцкага складу; па-другое, ад рацыянальнага спалучэння ў адукацыйным працэсе правяраных класічных метадык выкладання з актыўнымі метадамі навучання студэнтаў; па-трэцяе, ад матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння ўстанова вышэйшай адукацыі.

Такім чынам, выкладанне беларускай мовы ва ўніверсітэце тэхнічнага профілю мае значэнне для сапраўды ўсебаковай падрыхтоўкі, фарміравання будучага запатрабаванага і паспяховага спецыяліста. У гэтых словах закладзена ўяўленне пра чалавека, які ўмее праз уласную гаворку стварыць пра сябе спрыяльнае ўражанне, які здольны крытычна ўспрымаць інфармацыю і працаваць з ёй, які праяўляе павагу да іншых (у тым ліку і да сваёй краіны ці краіны знаходжання).

ЛИТЕРАТУРА

1. Мечковская, Н. Б. Языковая ситуация в Беларуси: этические коллизии двуязычия / Н. Б. Мечковская // Russian linguistics. – Vol. 18. – 1994. – № 3. – С. 299–322.
2. Тер-Минасова, С. Г. Война и мир языков и культур: вопросы теории и практики межъязыковой и межкультурной коммуникации / С. Г. Тер-Минасова. – М. : Слово, 2008. – 334 с.
3. Глухий, Я. А. Обучение на билингвальной основе в условиях модернизации современного образования / Я. А. Глухий, Н. А. Качалов // Вестн. Томск. гос. пед. ун-та. – 2013. – № 7. – С. 192 – 195.
4. Гальскова, Н. Д. Обучение на билингвальной основе как компонент углубленного языкового образования / Н. Д. Гальскова, Н. Ф. Корякцева // ИЯШ. – 2003. – № 2. – С. 12–16.

Т. Н. Чечко

Мозырь, МГПУ им. И. П. Шамякина

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНО-ДЕЯТЕЛЬНОСТНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ-ФИЛОЛОГОВ СРЕДСТВАМИ ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

В последние годы все чаще в научной литературе встречается понятие *миссия педагога*. И это очень верная формулировка, так как «информационное общество XXI века» выдвигает особые требования к современному учителю, тем более *учителю-филологу*. Чтобы быть готовым к реализации этой особой миссии уже в условиях высшей педагогической школы, студент должен не только получить знания, но и стать сильной